

RG-50. 473*0080
Viktorija Gelumbiauskaite

Kl.: Nu, va. Tai dabar, ponია, prašau pasakykit savo vardą, pavardę. Kur jūs gimėt, kur gyvenot su šeima?

Ats.: Dabar galiu sakyti.

Kl.: Taip.

Ats.: Pirmiausia kas, kiek... Pavardę savo sakyti?

Kl.: Vardą pasakykit, pavardę.

Ats.: Šitą... Aš esu Gelumbiauskaitė Viktė. Mano pavardė po vyru Paukštienė. Gimiau trisdešimt pirmais metais, rugsėjo penkto Žaliojoj, vieniemy. Butrimonių paštas, Alytaus rajonas. Gyvenau aš iki penkiasdešimt pirmų metų Žaliojoj.

Kl.: O ten toli iki Butrimonių nuo jūsų buvo?

Ats.: Aštuoni kilometrai. Nu, ką čia dar.

Kl.: Ką jūsų šeima darė? Biškį apie šeimą papasakokit.

Ats.: Tėvai turėjo ūkį. Šešiasdešimt trys hektarai. Ir brolis buvo. Dirbo jis, šeiminkavo. Turėjo pagalbininkus. Penkiasdešimtais, keturiasdešimt aštuntais... Ai, ir seseris galiu rašyti? Sesuo vyriausia Gelumbiauskaitė Janina. Jos pavardė po vyru Vinevičienė. Šitą... Jai septyniasdešimt penki metai. Paskiau Marytė Gelumbiauskaitė ištekėjo už Kaminsko. Stasė Gelumbiauskaitė ištekėjo už Surgonto. Brolis, Gelumbiauskas Zenonas, gimė keturiasdešimt pirmais metais. Čia jis gyvena Vilniuj.

2:48

Kl.: Nu, o jūsų tėvukai, vardai.

Ats.: Tėvas Gelumbiauskas Petras.

Kl.: Kelintais metais buvo gimęs tėvas?

Ats.: Šiomet jam šimtas metų turėjo būti. Kelinto, neatsimenu aš.

Kl.: O mama?

Ats.: Mamai irgi. Mergautinė jos reikalinga? Jinai Pranė Šadevičiūtė.

Kl.: Gelumbiauskienė.

Ats.: Ištekėjus už Gelumbiausko Petro.

Kl.: Ponia, Vikte, tai dabar jūs papasakokit, kaip... Kaip įvyko tas vat žydų gelbėjimas, tas slapstymas.

Ats.: Petras turėjo brolių. Bronius buvo Gelumbiauskas. Ir kartu jie žuvo.

Kl.: Kaip jie žuvo? Dėl ko jie žuvo?

Ats.: Jų tėvo nereikia? Gelumbiauskas Raimundas. Nereikia jų tėvo?

Kl.: Gal nereikia. Jūs papasakokit kaip jie žuvo.

Ats.: Gyvenom. Atėjo naktį vyrai. Buvo labai daug sniego. Moteris buvo nėščia. Ir pasakė: "jau mes nuo čia neisim". Jeigu nepriimsim, tai jie granatą patrauks. Ir tėvai kol kas laikinai juos priėmė, trumpa,. O jie užsibuvo labai ilgai, ba moteris nėščia. Sniegas, kelias blogas, o jinai šitaip. Ir toliau jie nėjo. Priėmė juos trumpai. Jie apsigyveno. Pradėjo kaimynai kalbėti, kad kažkas tai laiko juos. Tėvas prašė juos, kad jie šeštadienį išeitų. O žydas atsisėdęs ir sako: "mes neišeisim. Patrauksim granatą ir eis viskas į viršų ir kartu tavo vaikai žus. Mums vis tiek tas pats".

4:33

Kl.: Tai jie turėjo granatą?

Ats.: Jie turėjo ginklus, o kaip jie.

Kl.: Kokius ginklus jie turėjo?

Ats.: Nu, pistoletus turėjo. Granatų turėjo daug. Ir sekmadienį... Šeštadienį tėvas klaupė ir prašė jų. O sekmadienį atsitiko. Va, kad jie būtų išėję, būtų viskas tvarkoj. O jie neišėjo. Sako: "vėliau".

Kl.: Keli jie buvo, žydai?

Ats.: Ką?

Kl.: Keli buvo tie žydai?

Ats.: Aštuoni.

Kl.: Ar žinojot jūs jų vardus, pavardes?

Ats.: Kaip katro žinau. Kur gimdė, šita... Tą Cilę ir Abrašą. Jie pagimdė... Jinai pagimdė pas mus kūdikį.

Kl.: Cilė ir Abraša tai čia buvo vyras ir žmona?

Ats.: Taip.

Kl.: Kaip jų pavardė buvo?

Ats.: Neatsimenu šito. Ir Cilės brolis buvo Zelka. Jį iš... Peršovė

koją. Trys metrai liko nuo miško. Jis būtų pabėgęs. Nu, jo žmona buvo šita... Jo sesuo buvo atvažiavus iš Klaipėdos. Brolis buvo Borka. Ir sesuo buvo. Atvažiavo jie. Iš Stakliškių buvo šitie žydai. Atvažiavo į Stakliškes ir prasidėjo karas. Jie nebegalėjo grįžti į Klaipėdą. Tai aš žinau, kad ir brolis Borka buvo ir sesuo. Sesers neatsimenu pavardės. Zelka, o Zelkos žmonos aš vardo irgi neatsimenu. Nu, o va tik žinau Rivą, Abrašą. Kūdikį pagimdė. Ir buvo apsigyvenęs pas mus iš Butrimonių šitas Jankelis Lipka. Jankelis Lipka. Ir jis prisijungė kartu su tais. Ir jį sužeidė. Šitas buvo iš Butrimonių. Jo brolis Arzelis buvo atvažiavęs pas mane. Rivas žino. Jau gal dabar jis ir nebe gyvas.

6:34

Kl.: Ponia, Vikte, tai dabar sakykit. Ar tie va žmonės iš Stakliškių ir iš Butrimonių, ar jie kartu visi atėjo? Ar pirma atėjo iš...

Ats.: Iš Butrimonių tas Lipka. Pas mus gyveno pusę metų. O paskiau šita kompanija atėjo ir jis prisijungė. Jie būdavo namuose ir būdavo į pirtį išeina. O šitas, kur kūdikį gimdė, tai tas Abraša visą laiką buvo su ja. Cilė ir Abraša buvo namuose, o šitie ateidavo. Buvo pečius. Ir jie ten ant pečiaus pasislėpdavo. O paskiau tą pirtį reikia kūrenti. Ten žmonės kopė. Tai jie į pirtį ten išeidavo. Ir turėjo ginklus.

Kl.: O Lipka turėjo ginklą irgi?

Ats.: Nu, tai jis paskiau turbūt gavo iš jų.

Kl.: O kada Lipka pas jus atėjo?

Ats.: Lipka pas mus atėjo rudenį. Ar balandžio dvidešimt trečią karas tas buvo pas mus. O Lipka pas mus buvo kažkas labai ilgai.

Kl.: Tai Lipka atėjo rudenį.

Ats.: Rudenį.

Kl.: Kelintų metų? Kelintais metais?

Ats.: Nu, tai tais pačiais metais. Tais pačiais, todėl kad šitą... Ai, rudenį prieš Naujus metus. Tai turbūt keturiasdešimt trečiais ar antrais buvo. Keturiasdešimt turbūt antrais.

Kl.: Tai palaukit. Karas prasidėjo kada?

Ats.: Keturiasdešimt pirmais.

Kl.: Keturiasdešimt pirmais.

Ats.: Taip.

Kl.: Dabar keturiasdešimt pirmais sušaudė Butrimonyse žydus.

Ats.: Nu, jau. Keturiasdešimt pirmais šaudė žydus.

Kl.: Taip. Keturiasdešimt pirmais sušaudė, taip. Nu.

Ats.: O jis atėjo pas mus. Lipka tada keturiasdešimt antrais metais.

Kl.: Keturiasdešimt antrais rudenį.

Ats.: Rudenį.

Kl.: Tai jisai kažkur tai metus jisai kitur buvo, Lipka, taip?

Ats.: Nu, jis kažkur kitur buvo. Jis ten buvo pas tokią Rutkauskienę. Turtą buvo atidavus... Jinai išvažiavo į Lenkiją. Ir jis būtų likęs gyvas. Bet kada jisai susitiko su ta kompanija, ir tada šaudė ir sužeidė šitą. Kaip dabar. Buvo už rusų tai sribai, o už vokiečių kaip vadinosi šitie.

Kl.: Nu, kaip jūs juos vadindavot?

Ats.: Ne saugumiečiai, kaip... Aš už rusų tai žinau, kad sribai buvo.

Kl.: Sribais žmonės juos vadino, o tuos, kurie už vokiečiusėjo?

Ats.: O kur už vokiečiusėjo... Šitie, kur dirbo, kaip jie vadinosi, vat aš užmiršau. Kaip jie? Ar jūs neatsimenat?

Kl.: Nu, įvairiai žmonės vadino. Biškį palaukit. Padarom pertaukėlę. Aha.

Ats.: Jie ten šaudė. Paėmė, į tą padvadą atsisėdo. Pradėjo... Žiūriu, dega pirtis ir šaudymas. Ir jie tenai kariavo. Susitvarkė su šitais žydais ir atvažiavo su kita padvada į kiemą. Gelambiauskas Bronius buvo pas kaimyną. Žiūri, kad dega pirtis, ten kažką... O tėvas nemokėjo lietuviškai kalbėti. Jis sako: "aš einu ten". Nu, susitvarkyti. Ir sako: "kas šeimininkas, - sako, - aš". Kaip davė Stočkus tėvui su šitais... Po batais buvo padkovos. Ir visą veidą nunešė. Prisimenu. Per langą mes žiūrėjom. O tėvas irgi stovėjo. Ir buvo akėčios, kur žemę dirbo. Tai jį kaip pradėjo spardyti ant tų vinių, nu. Paskiau liepė susiruošti. Paėmė, rado vaiką šitą sklepe. Vaiką paėmė tą suvyniotą, tėvą, tėvo brolių ir dieduką devyniasdešimt devynių metų. Gelumbiauskas Jonas. Čia tėvo buvo... Tėvo... Mano tėvo šitą... Mano tėvo, tėvo brolis buvo. Tai jis buvo diedukas. Ir jį paėmė. Nuvarė juos visus.

Kl.: Kaip tas vaikas atsirado sklepe, sakykit?

Ats.: Vaikas atsirado? Kada mama turėjo vaiką pusę metų ir naujagimis. Mama negalėjo turėti...

Kl.: O naujagimis, reiškia, buvo žydų, taip?

Ats.: Taip. Anie išsituokę. Buvo tarnaitė. Ir prašė, kad ji atsigultų į lovą su tuo vaiku. Tarnaitė neatsigulė. O vaikas tai skirtingas. Kad būtų dvyniai. O čia vienas pusę metų, jau didesnis. O kitas naujagimis. Prisimenu, kad jos padėjo... Buvo pečius. Ir po pečium padėjo ir uždėjo malkom. Vaikas pradėjo rėkti. Blogai. Užėjo šitie, ir vaikas rėkia. Tada

nutarė jį išnešti į sklepą. Ant bulvių padėjo. Į kailinius įdėjo. O sklepas buvo žemai, kaip ir sodas, miškas. Sako: "kaip bus". "Pasakysim, jeigu ras, kad žydai bėgo ir užnešė". Bet sklepas nebuvo rakinamas. Užėjo šitie. Tarną varė pirmiausia su pistoletu. Sako: "kažkas ten yra ir verkia". Nu, ir tada jie rado tą vaiką. Jis negalėjo nei pasakyti, reiškia, kad nieko nėra.

11:58

Kl.: Ką jie darė su tuo vaiku?

Ats.: Nu, tai vaiką atnešė į kiemą. Jis buvo įvyniotas į kailius. Ir tada vežė į padvadą. Vežė tą vaiką. Vežė tėvą, tėvo brolių Gelumbiauską Bronių ir dieduką devyniasdešimt devynių metų. Ir juos išvežė, ir viskas. Ant rytojaus nuvažiavo mama. Ir juos sodino į mašinėlę. Sako: "kur juos vežat?". "Vežam į Alytų". O žydų ji nematė, kur juos dėjo. Buvo iš Klaipėdos ta Zelkos žmona sužeista. Buvo sesuo jos iš Klaipėdos. O šitas... O Lipka pabėgo. Lipkos nepaėmė. Jis sužeistas buvo į ranką ir jis pabėgo. Per krūmus jis pas savo tą nubėjo, kur jis anksčiau gyveno. Jis paskiau pasidavė. Jinai nuėjo į... Ir pasakė: "kad pas mane yra pabėgęs žydas iš Gelumbiauskų". Ir jinai jį pridavė. Dar jinai žinojo, kad jis turėjo... Jis pasakojo, kad jis turėjo dėžę kažkokią. Tėvo ten auksas, viskas. Tai sako: "mes tave išgydysim ir paleisim į laisvę. Pasakyk, kur tavo tas turtas". Tai jis pasakė rusiškai: "vragu nikogda nidam". Tai jam kaip šovė, sakė, tai pakaušis nukrito nuo galvos toliau. Butrimonių miestely. Jį gangrena ėmė. Jam reikėjo pagalbos. O šituos paėmė su tėvu. Tėvas dar trys metai, tris mėnesius jisai gyveno. Liepos mėnesį. Dvidešimtą liepos sušaudė juos.

Kl.: Kelintais metais?

Ats.: Nu, tai kaip paėmė, tai tais metais ir sušaudė. Balandžio mėnesį paėmė, o liepos dvidešimto sušaudė.

Kl.: Tai kelinti čia metai buvo?

Ats.: Tai keturiasdešimt trečiais.

Kl.: Reiškia, Lipka atėjo pas jus rudenį keturiasdešimt antrais.

Ats.: Taip.

Kl.: Jisai buvo kitur.

Ats.: Taip.

Kl.: Keturiasdešimt antrais atėjo. Dabar žiūrėkit, reiškia. Nu, baigiasi ruduo, reiškia, dabar. O tie Stakliškių žydai atėjo kada?

Ats.: Nu, tai jie atėjo kažkaip į pavasarį.

Kl.: Į pavasarį.

Ats.: Balandį. Tai jie atėjo kovo. Kelintą, aš ne atsimenu, kovo atėjo.

Jau jie ilgai užsibuvo. O balandį, dvidešimt trečio įvyko tas karas pas mus.

Kl.: Kaip įvyko tas karas, papasakokit. Ką jūs matėt vat tą dieną?

Ats.: Nu, ką matēm? Šaudė ir pirty degė liepsna. Mes ten negalėjom eiti. Pirtis buvo pusę kilometro nuo namų. Mes tik matēm per langą. Paskiau atėjo su ginklais pas mus. Vyrų ieškoti, žydų ieškoti. Visur labai žiūrėjo. Visur, visur žiūrėjo.

14:51

Kl.: Kas buvo šitie, kurie ieškojo žydų pas jus? Kurie atėjo?

Ats.: Nu, tai va. Kai kalbėjom ką tik. Kas jie buvo? Policininkai, ar kaip juos vadino.

Kl.: Ar civiliai buvo? Ar uniformuotai apsirengę? Kaip buvo apsirengę?

Ats.: Nu, žinot, kad civiliška buvo ir uniformuoti buvo. Ir tokių buvo, ir tokių.

Kl.: O tie, kurie civiliai. Gal jie turėjo kokius raiščius ar kokius ženklus?

Ats.: Samdomi jie buvo. Nu, neprisimenu šito... Žinot, čia jau devyni metai šito baisaus, viskas. Kad čia jau atsiminti sunku. Broliukas verkia, mama verkia. Čia jau nebuvo šito. Nu, juos paėmė ir išvežė. Viskas baigėsi. Ant rytojaus mama nuvažiuoja. Juos sodino į mašiną ir nuvežė į Alytų.

Kl.: O kur mama nuvažiavo?

Ats.: Į Butrimonis. Ir tą momentą sodino. Viršaitis ir sodino juos. Sakė, jie bus už trijų valandų sušaudyti. O dėdė buvo rankšluostį apsivyniojęs. Va čia gi jam sužeidė šitą... Ir jis sėdėjo iki liepos dvidešimto. O žydų ji nematė, tą žydų.

Kl.: Tai sodino jau tiktai ... Tiktai jūsų šeimos žmones sodino, reiškia?

Ats.: Taip. Pamatė mama, kad sodino tiktai vyrą ir tą brolių. Ir dėdė, dieduką tą sodino. O žydų nematė jina. Žydus jau jie paėmė kažkur. Aš nežinau, kur juos... Turbūt ir į Alytų vežė tuos žydus.

Kl.: Nu, o kai tos kautynės vyko? Jūs matėt, kaip juos apsupo? Vat, iš jūsų namo matėsi. Vat, kiek jūs galėjot pamatyti, kaip apsupo? Ar jie ten bandė bėgti? Reiškia, kaip vat tas viskas?

Ats.: Tai pasakojo. Kada jie privažiavo, padvadą pastatė ir pradėjo ten šaudyti. Žydai pradėjo atsišaudinėti. Ten buvo nurodyta, kad ten yra žydai. Tai jie ir drąsiai pastatė padvadą ir apsupo tą pirtį. Žydai pamatė, kad: "jau mes apsupti". Tada jie pradėjo granatomis mėtytis, atsišaudinėti. Išlaužė duris ir tada į padvadą sėdo, ir jie bėgo. Ir kad

būtų vat. Kad ne ta upė didelė, jie būtų ir pervažiavę. Upė, miškas. Jie būtų pabėgę. O jiems ta upė pamaišė didelė. Arkliai jau nebeėjo.

17:10

Kl.: O jūs matėt, kaip jie bandė pabėgti?

Ats.: Mes nematėm nuo namų. Nuo namų mes tai nematėm. Ten pirtis pusę kilometro miške.

Kl.: Tai iš jūsų namo ta pirtis nesimatė.

Ats.: Ne. ne. Tvirtas buvo ten, kluonas ir miškas. Tenai buvo pusė kilometro. Jinai nerakinta. Tai tėvai taip ir gynėsi, kad: "mes nelaiškėm". Reiškia, berakinamos patalpos. Jie įlindo ir gyveno tenai. O Zelkos žmona pasakė šitą... Jinai buvo sužeista, kad "laikė". Ir parodė ant mano kiemo. "Gelumbiauskas Petras laikė ir davė ginklą".

Kl.: Tai kodėl jinai parodė ant jūsų tėvo?

Ats.: Nu, tai parodė. Pasakė, kad: "mes tave išgydysim ir paleisim". Tai jinai parodė ant tėvo. "Vat, Gelumbiauskas Petras laikė ir davė pistoletą". Aš prisimenu, kad mano tėvas turėjo pistoletą Smetonos laikais. Ir jis davė tą pistoletą. Tai jinai pasakė. Pistoletą davė ir už tai tėvą labai mušė. Tėvas neprisipažino. Jis sakydavo, kad: "mes nelaiškėm". Jie patys įėjo. O čia pasakė, kad laikė. Aš prisimenu, kad pečius toks buvo. Ten jie ir pasislėpdavo kada ant nakties. Kur gi aštuoni žmonės. Čia reikia pagalvoti. Juk buvo paskalbta: "kas žydus laikys, bus tas pats kaip ir žydams". Kur jų protas buvo? Vaikų turėdama tiek. Penki vaikai. Pas dėdę Bronislovą nebuvo vaikų. Su žmona jis gyveno, o pas tėvą penki vaikai. Reikėjo priimti žydus, laikyti. Ačiū niekas nepasakė.

Kl.: Nu, o dabar kas nors atsidėkoja jums vat už...

Ats.: Niekas ačiū nepasakė. Niekas, niekur, nieko. Nieko. Tik nueinu, su Riva pasiginčynu, ir viskas.

Kl.: Dėl ko ginčijatės?

Ats.: Nu, aš sakau: "kodėl gi visi gauna medalius, visus... ir kažką, o jūs nieko". "O knygą tai parašiau". Sakau: "kodėl jūs tą knygą parašėt? kodėl knygą parašėt?".

Kl.: Ten knygoj viskas aprašyta. Ir jūsų tėvo nuotrauka, viskas yra.

Ats.: Taip. Aš sakau: "kodėl gi?". Sveikino neseniai Adamkus, medalį įteikė ir Šlezevičio motina laikė. Dar laikė šitas, Kipras Petrauskas. Dvi žydeles išlaikė. Aš sakau: "visi gavo padėką, visi viską gavo, o kodėl ne". Tai va. Tai aš pas Rivą nueidavau pasiginčyti. "Dai, renką pocaluju". Aš sakau: "idze svoją renką". Tai mes su juo susiginčydavom. Niekas jokios padėkos. Bet ant kiek durni žmonės. Turėti žemės ir gyventi ramiai, ir viską. Ir kodėl reikėjo juos priimti?

20:11

Kl.: Nu, o kaip jūs galvojat, kodėl jie priėmė žydus?

Ats.: Nu, pagailėjo. Moteris nėščia, paeiti negali, sniego daug. Ir sakė, nors savaitę. Ten jai sirgo kažkas. Tai jie laikinai, savaitę. Jie užsibuvo. Vienuolika ar kiek savaitių buvo. Jau pradėjo žmonės kalbėti, kad Gelumbiauskai laiko žydus, nu.

Kl.: O iš kur žmonės sužinojo, kad jūs laikot žydus?

Ats.: Nu, tai pastebėjo. Juk pas mus tai buvo penki tarnai. Svetimi žmonės, kaimynai užaina. Pasislepia. Pradėjo sekti kiti. Į pirtį matė, kad ėjo. Su kibirais į pirtį naktį vandens. Ėjo į pirtį jie pasiimti valgyti. Takas buvo, sniegas. O paskiau liepė... Tie prieš Velykas pirtį nori kūrenti. Nu, tai žydai sukrovė į namus ant pečiaus. Ir ten kupelę rado, svogūno lukštą. Ir sako: "Gelumbiauskai, pas jus pirty kažkas tai gyvena". Sako: "matom, žyburėlis ugnies ir eina žmonės į mišką". Sekti pradėjo žmonės. Tėvas prašė. Sako: "išeikit". Jau kalba visi. Sapnai, sapnuojam kažką tai. O jie sako: "mes neišeisim".

Kl.: Nu, tai, ponija, aš noriu dabar apie tuos kaimynus paklausti. Nu, jūsų tėvas pagailėjo. Rizikavo savo šeimyna, savo vaikais rizikavo.

Ats.: Nu, taip.

Kl.: Gyvybe rizikavo. Bet kaimynai, gi jie niekuo nerizikuoja. Kodėl reikia sekti, kodėl reikia išduoti žmones, va? Jeigu kiti žmonės gerą daro. Nu, gerai. Jeigu tu nieko negali, bet tu kitiems netrukdyk, kodėl? Kodėl?

Ats.: Kaimynai šitą... Čia ne kaimynas išdavė jį. Brolis yra. Buvo Petras... Bronius, Bolius ir Petras. Čia knygoj yra parašyta. Vat aš nenorėjau šito duoti. Trys broliai. Ir brolis atėjo pas tą Boleslovą. Pas jį nebuvo tarnų, o pas mus buvo. Ir pakalbėjo. Ir tas brolis pasakė: "paimsim juos, priimsim tuos žydus". Ir laikė. Ir jis žinojo viską. Paskiau jis nuvažiavo į Butrimonis. Ir pasakė: "mano broliai laiko žydus". Tuos du paėmė ir sušaudė, ir paėmė. O pas jį net neužėjo į kambarį net pažiūrėti, kas ten pas jį yra. O kaimynai tai kalbėjo.

Kl.: Tai tas brolis, kuris išdavė, ar jisai ką nors gavo už tai?

Ats.: Tai man Riva pasakė: "norėjot būti turtingai, tai už tai ir žuvot". Aš sakau, tėvui nedavė nei kiek. Aš... O gavo šitas Boleslovas. Boleslovas susitarė. Žydai, matyt, prižadėjo ką duoti. Tai Boleslovas atėjo pas brolių: "reikia pagailėti". Ir jis susitarė. Jis paėmė, ką jam reikėjo, ir prikalbino brolių. O paskiau nuvažiavo ir paskundė. Kada tarnas atėjo penktadienį, ir jį su šautuvu varė į Butrimonis. "Ar matėt žydus pas Gelumbiauskus?", tarnaitę ir tarną. O šitą... O brolis neužėjo net į kambarį. Viskas, liepsna dega, visus ima, viską. O jie per langą žiūri. Brolio nepaėmė, brolio. Matė, kaip važiavo į Butrimonis raitas. Nu, pasakyti, kad: "mano broliai laiko žydus". Už tai tuos sušaudė, o brolis liko. Rivą norėjo į Sibirą išvežti. Bet mama ciotką prašė, kad neišvežtų. Į mirtį. Ranką jam mašina atplėšė kuliama, paskiau vėžį gavo.

Taip kad ir negyveno. Bet jie labai turtingai gyveno. Jie Vievy namą pasistatė dviejų aukštų, gyveno. Jau negalėjo žmogus taip pasistatyti.

24:17

Kl.: Praturtėjo. Jie buvo tik tuo metu, reiškia.

Ats.: Taip, taip. Ir mes visi kalbam, kodėl ne mes, o kodėl jis taip praturtėjo. Iš kur ir ką. Tai man Riva pasakė. Man Zelka sakė, kad davė auksą. Aš sakau: "mums tai nedavė". O tam dėdei Gelumbiauskui tai tikriausiai davė todėl, kad tokį namą pasistatė.

Kl.: Nu, tai žydai davė, gerai. Reiškia, tam broliui, kur išdavė, davė žydai. O valdžia jam davė ką nors už tai, kad jis išdavė?

Ats.: Tai valdžia jį turėjo į Sibirą pasodinti.

Kl.: Bet vokiečių valdžia? Vat, šitie policajai, vokiečių valdžia?

Ats.: Ne, ne. Nieko negavo. Nieko jis negavo turbūt. Nieko negavo.

Kl.: Tai jisai kiek gavo, tiek gavo jisai iš žydų turto?

Ats.: Nu, taip, taip. Čia gi viskas taip buvo. Paskiau gi mus rudenį išvežė. Mus rudenį išvežė į Alytų. Tris savaites palaikė Alytų.

Kl.: Tai ką tokius išvežė vat. Vat kartu su jumis?

Ats.: Mano mamą išvežė. Gelumbiauskienę Pranę su vaikais. Ir Gelumbiauską Bolių išvežė su šeima. Ir kada mūsų nesušaudė, tada išvežė į Radviliškį. O iš Radviliškio grįžom.

Kl.: Ką jūs darėt, kai jus išvežė į Alytų? Kur jus vežė?

Ats.: Nuvežė ir turėjo mus sušaudyti kaip ir žydus.

Kl.: Tai jus paėmė iš namų, iš Žaliosios, to vienkiemio.

Ats.: Taip.

Kl.: Ir kur jus tada vežė?

Ats.: Į Alytų, į Alytų. Ne mus vienus. Penki tūkstančiai buvo privežta.

Kl.: Ir kas tai buvo tie žmonės?

Ats.: Lietuviai, lietuviai. Dar mūsų kaimynas buvo toks. Dirbo saugume, ten valdžioj. Krasinskas Jonas. Riva žino. Jau jis miręs. Jis Sibire atsėdėjo. Sibire jis atsėdėjo dešimt metų. Tai jis vežė šitą. Dar kunigas pasakė, girdėjau, kad Gelumbiauskus sušaudytų. Kaušyla kunigas, jau miręs. Dabar raštą mums davė jis.

Kl.: O kam kunigas pasakė, kad juos sušaudytų? Kam jisai liepė?

Ats.: Todėl, kad lenkai jie buvo. Laikė žydus.

Kl.: Kam jį pasakė, kad reikia sušaudyti?

Ats.: Ten valdžioj. Riva matė, kaip jis nešiojo iš sinagogos kėdes, Kaušyla. Ir Riva pasodino jį. Jis gavo dešimt metų Sibiro. Ir Krasinskas Jonas irgi dešimt metų sėdėjo Sibire. Riva juos pasodino. O kunigas Kaušyla Pivašiūnuose buvo. Ir tetos buvo, Gelumbiauskienės šita Eugenija. Buvo brolis turtingas Šteina. Ir Šteina Pivašiūnuose stovi. Prieina Kaušyla ir sako: "žinai ką, Gelumbiauskus sušaudė". O jis nežinojo, kad tas Gelumbiauskas yra jo švogėris. Sako, kone nenukrito. Sako, su tokiu džiaugsmu jis prieina. Sako: "tu žinai, Šteina, Gelumbiauskus sušaudė už žydus". Tąsyk pasikeitė, sesers vyras. Bet jis atsėdėjo, jis miręs jau yra. Ir Kaušyla, ir šitie. Jie atsėdėjo jau, sugrįžo. Nu, ir mus paskiau... Mes buvom penkias savaites Radviliškyje. Ir paskiau mus paleido. Kur norit, ten važiuokit. Ir sugrįžo mama tada. Pas gimines Lentvary. Iš Lentvario į Rudiškes. Iš Rudiškių į Onuškį. O paliko mus. Paskiau atėjo į savo Žaliąją prašyti to šeimininko, kad duotų kampelį gyventi mums. Ta sesuo Janė buvo pabėgus iš Alytaus.

28:14

Kl.: Kaip jūs Alytų gyvenot? Nu, jus nuvežė į Alytų, kur? Ar jus į kalėjimą uždarė, ar jūs...

Ats.: Buvo didelės patalpos. Šiaudų paklota ir mes ten buvom.

Kl.: Ir kiti žmonės ten buvo?

Ats.: Ir kiti buvo.

Kl.: Tai čia kalėjimas buvo?

Ats.: Nu, šita... Penki tūkstančiai buvo. Turėjo mus šaudyti. Prieš mūsų kazarma tada skaitė. Ir kasė tris dienas šitie, kur yra sušaudyti mirties, visokie rūbai. Tris dienas va taip kasė, ba mes matėm. Ir turėjo jau mus šaudyti. O trečią dieną turėjo šaudyti. Visus surašė. Motinos, vaikai, gimimo metai. Paskiau sustatė, vat kaip vištą su viščiukais. Ir atvažiavo du gruzovikai. Lietuviai bitonus samagono atsivedė. Gėrė su tokiais kvartais, prisimenu, blikiniais, dainavo. Ir sakė: "tuoj jums bus, už kelių minučių sušaudysim". Ir dainavo, du gruzovikai. Paskiau atvažiuoja, saulė nusileidžia. Atvažiuoja du, dvi juodos mašinos. Vokiečiai išlipa su aukštom kepurėm. Nu, jau mus dabar va pyškina. Vokiečiai pakalbėjo su šitais. Va, smaugikais, vat, smaugikai. Smaugikai tada atvažiavo į Žaliąją. Pakalbėjo vokiečiai su smaugikais. Dvi mašinos juodos nuvažiavo ir užpakaly nuvažiavo šitie smaugikai su tuo... Su gruzoviku. Ir mus paliko gyvus.

Kl.: Ir tos duobės paliko iškastos.

Ats.: Ir tos duobės paliko. Revai buvo. Ten nebuvo duobės, bet tokie revai. Jie tris dienas daug jų kasė. Nu, ir mes pabuvom. Pradėjo tada bėgti. Supjaustė specialiai dratus ir pradėjo žmonės bėgti. Kur jauni, kur stiprūs bėgo. Mama negalėjo bėgti, kada vaikui pusę metų. Mama liko.

Tada mus išvežė. Sukrovė į vagonus ir ir vežė. Tris savaites į Radviliškį du šimtus vežė. Tem buvo užimta. Ten buvo žydai. Žydus iššaudė, tada mus ten patalpino. Blakės buvo va tokios raudonos. Vežė, vežė, sustabdo ir stovim. Stovim, vagonai. Gyvuliniai vagonai. Ten daug išbėgo. Ten jau šitie seniai, vaikai liko. O ten jaunimas pabėgo. Supjaustė tuos dratus. Ir sesuo keturiolikos metų pabėgo. Mama sako: "eik tu, nors liksi gyva". O mama negalėjo niekur bėgti, ba vaikų daug, maži.

31:00

Kl.: Tai dabar. O sesuo kaip pabėgo? Kaip jai susiklostė visas gyvenimas?

Ats.: Tai vat vakar ji pasakojo. Kaip jinai pabėgo, atvažiavo. Kaimynai ją atvežė. Ir jinai užėjo pas kaimynus nakvoti. Ir kaimynai nepriėmė jos. Vieni ir antri nepriėmė. Sako: "nepriimsim, ba bijom, kad bus taip kaip žydams", šitą. Jos nepriėmė kaimynai. Tai jinai ėjo pas gimines. Ir giminės nenorėjo laikyti. Bet kaimynė net išvarė. Nedavė nei atsigerti. Sako: "eik, eik, - sako, - aš bijau laikyti". Ir nedavė. Ji vakar pasakojo. Sako: "tu žinai, kad manęs kaimynai nepriėmė". Dar jinai pyksta ant jos. Ir jinai pas antrus kaimynus nuėjo.

Kl.: Tai kas čia buvo tie kaimynai, kurie išvarė?

Ats.: Vat ką jinai man, tiesa, pasakojo. Pirmiausia jinai atėjo į namus. Šitie, kaip aš sakiau, šitie...

Kl.: Smaugikai.

Ats.: Smaugikai buvo palikti mūsų namuose. Mus išvežė, o smaugikai buvo palikti tą turt saugoti. Atvežė iš Lenkijos lietuvius naujakurius. Sesuo ateina, sako: "kas jūs būsit? Ne šeiminkė?". Sako: "taip". "Ar tu pabėgai?". Sako: "aš nepabėgau, mane paleido". Tai nuvažiavo jie į Butrimonis. Sužinojo ir tada jos neėmė. Sako: "tu pabėgai? Mes sužinosim ar tu pabėgai". Ta sako: "mane paleido". Nu, ir tada jinai nuėjo pas kaimynus. Pas Budriką tokį. Ir jie jos nepriėmė. Sako: "mes nepriimsim, nes bijom tave priimti". Paskiau antras kaimynas, Volungevičius, su tėvu gerai gyveno. Ir tas Volungevičius ją priglaudė. Paskiau jinai ant rytojaus nuėjo pas gimines. Pas vienus gimines pabuvo. Paskiau pas kitus. Paskiau nuėjo pas mamos, Gelumbiauskienės Pranės, brolių. Pas Šadževičių čia prie Onuško.

33:02

Kl.: Dabar sakykit, o ką jūs žinot apie tėvo likimą? Vat tėvą kada išvežė, reiškia, kaip buvo su tėvu?

Ats.: Tėvas sėdėjo... Tėvas sėdėjo tris mėnesius kalėjime. Mama veždavo valgyti. Ir ta teta Broniaus Gelumbiausko priimdavo maistą. Brudnus baltinius atiduodavo. Švarius duodavo ir maistą, brudnus atiduodavo. O paskiau mama nuvažiavo. Sako: "Gelumbiausko čia nėra ir daugiau čia maisto nevežkit". Mama sako: "kur jie yra?". "Mes nežinom".

Kl.: Kokios sąlygos buvo kalėjime kai tėvas sėdėjo vat tą laiką? Ką jam darydavo? Ar jį klausinėjo, tardydavo kaip nors?

Ats.: Nu, tai juos tardydavo ir mušdavo.

Kl.: Iš kur jūs žinot, kad juos mušdavo?

Ats.: Taigi tėvo baltiniai kruvini buvo. Tėvą mušdavo. Kai ta žydė pasakė, kad "laikė Petras", tai jis neprisipažinėjo. Tai tėvo buvo baltiniai tokie kieti su pūliais. Man duodavo plauti.

Kl.: Jau kai atiduodavo iš kalėjimo tuos baltinius?

Ats.: Baltinius. Ir laikė juos, tardė juos. Ir buvo paskutinė diena, dvidešimto liepos. Iš kalėjimo daugiau jau nešaudė. Čia buvo taip. Jeigu žmogus jau sėdi, tai juos veždavo į Vokietiją, į darbus. O čia buvo paskutinis šaudymas. Ir šitą... Ir juos sušaudė, vat. Jeigu jie būtų tą dieną nesusaudyti ir juos būtų... Jie būtų likę gyvi.

Kl.: Kur juos sušaudė?

Ats.: Alytųj.

Kl.: Ar jūs žinot tėvo kapą, vat?

Ats.: Nežinau nei kapo, nei nieko.

Kl.: Kurioj vietoj sušaudė?

Ats.: Nežinau nieko.

Kl.: Gerai. Dabar pasakykit dar vat. Iš tų vat kas atvažiuodavo tų žydų suimti? Kas buvo tie smaugikai? Ar pavardes žinot? Reiškia, jūs žinot, Stočkų sužeidė.

Ats.: Tik Stočkų žinau, daugiau taip nežinau.

34:58

Kl.: O Krasinskas?

Ats.: Krasinskas tada nebuvo. Krasinskas buvo prie išvežimo mūsų. O kaip žydus suėmė, jis nebuvo. Jis buvo viršaičiu, nebuvo jis. Mes tik Stočkų žinom.

Kl.: Tai Stočkus...

Ats.: Jo nėra nieko nei gyvų, nei nieko. Nieko. Jau viskas, nėra.

Kl.: Ne. Tai mes čia nėra dėl to. Mes nenorim ieškoti. Bet mums va svarbu, kas buvo tie žmonės?

Ats.: Nu.

Kl.: Ar jie buvo vietiniai, ar jie buvo atvažiavę iš kažkur?

Ats.: Nu, jie Butrimonyse dirbo. Ir kai dar mokėjo pinigų, tai ėjo visi dirbti į šitą... Kaip aš sakiau, kaip juos... Buvo šitie...

Kl.: Smaugikai.

Ats.: Smaugikai. Žmonės bedarbiai buvo, biedni. Kada jie ėmė atlyginimus, davinėjo, visi ėjo. Dar ką paima, ten auksus ar kažką, tai žmonės ėjo dirbti smaugikais. O kaip Lechavičiai? Buvo kariuomenė. Ir kai ėjo, kiek šimtų.

Kl.: Taip, taip.

Ats.: Taip ir čia ėjo. O kada rusai, vokiečiai išėjo, rusai atėjo, tai jau šitie buvo jau miške. Banditai buvo.

Kl.: Tie, kurie buvo smaugikai, paskui išėjo į mišką.

Ats.: Į mišką. Mes buvom, jau žiema buvo. Sugrįžom mes iš kalėjimo. Rusai užėjo, mes gyvenom. Ir naktį atėjo banditai apsiginklavę. Aš tada sirgau kiaulyte. Keturiasdešimt vienas temperatūros ir bijojau atsigerti vandens...

—